

Våpen og smykker

Det er funnet totalt noen hundre gjenstander med eldre runer, rundt 70 i Norge. De er fra tiden 150–700 e.Kr. Fra den tidligste tiden er det først og fremst staselige våpen og flotte smykker som har runer.

Betegnelsen 'eril'/erilaR – beslektet med ordet 'jarl' – forekommer i bortimot 10 innskrifter med eldre runer. Mange oversetter erilaR med 'runemester'. Et annet ord som forekommer mange ganger, er alu. Dette ordet står på amuletter og må være et lykkeønske. Trolig er det ordet for 'øl'.

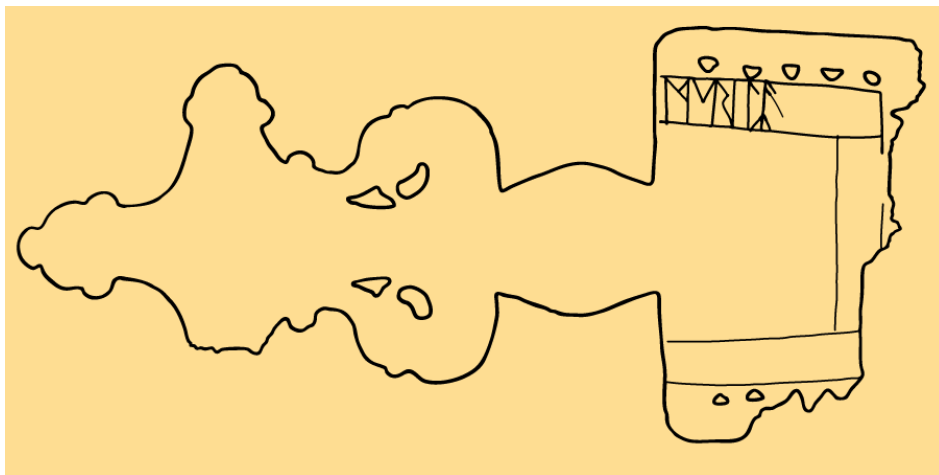
Brakteater var små og tynne amuletter av gull preget på én side. De ble slått på 400- og 500-tallet, for det meste i Danmark og Sør-Sverige. De var opprinnelig etterligninger av romerske gullmedaljonger. Over 100 ulike runeinnskrifter, oftest magiske formler, er kjent fra gullbrakteatene.

Den eldste runeinnskriften som er funnet i Norge, står på en spydspiss funnet i en mannsgrav fra 175–200 e.Kr. På spydbladet står det raunijaR, som betyr 'røyner' eller 'prøver'. Dette er trolig et våpennavn: spydspissen skulle teste motstanderen.

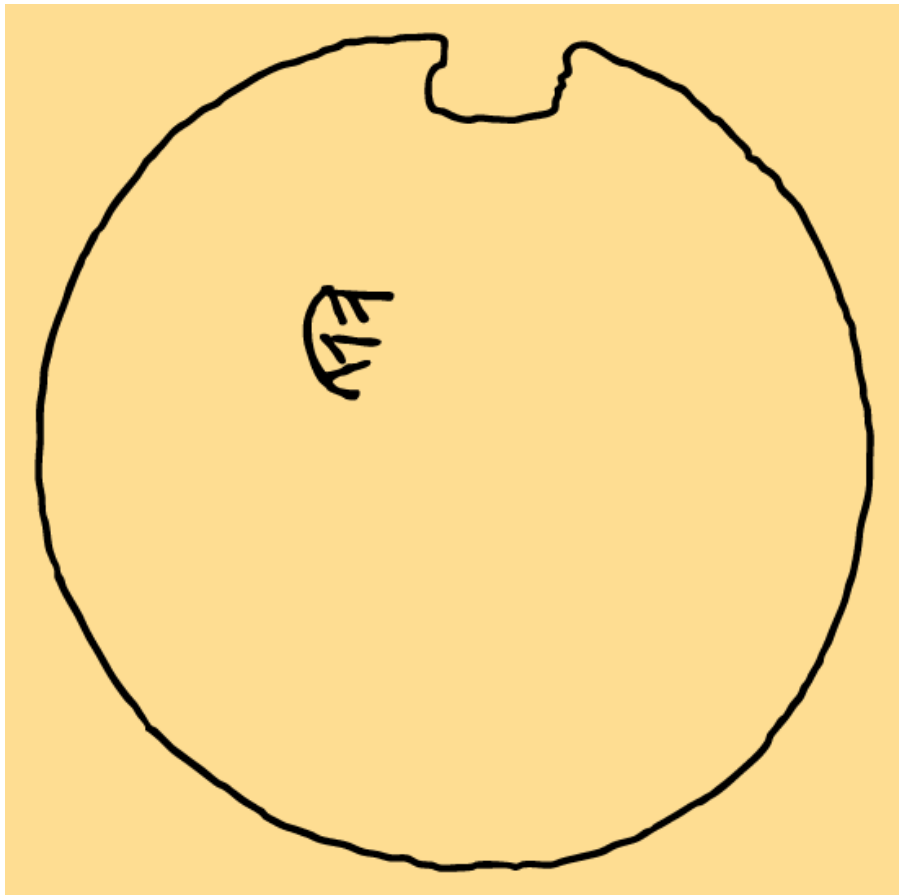
1. 'Prøver.' Spydspiss fra Øvre Stabu gård i Østre Toten, Oppland. 175–200 e.Kr.

2. 'Jeg, eril.' Forgylt sølvspenne/relieffspenne fra Bratsberg gård i Gjerpen, Telemark. 400-tallet.

3. 'Alu/Lykke.' Gullbrakteat fra Bjørnerud gård i Sande, Vestfold. 500–550.

Alle foto: Eirik Irgens Johnsen © KHM